

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ «МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ»

ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

Марчук Анастасія Андріївна
ХОРЕОГРАФІЧНА КАРТИНА "Пригодницька історія"

Пояснювальна записка
до творчого проєкту – кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
зі спеціальності 024 «Хореографія»

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства, доцент
Сапак Наталія Вікторівна

Миколаїв – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації творчого проєкту «Хореографічна картина "Пригодницька історія"».....	5
1.1 Літературна основа роману І.Ільфа та В.Петрова «Дванадцять стільців» для реалізації творчого проєкту	5
1.2. Реалізація сюжету роману в різних видах мистецтва	15
1.3. Реалізація сюжету роману засобами хореографії.....	19
РОЗДІЛ 2. Художні особливості творчого проєкту.....	22
2.1. Лібрето.....	22
2.2 Форма, жанр, стиль; ідейно-тематичний аналіз.....	22
2.3. Композиційно-архітектонічна побудова.....	23
2.4. Сценарно-композиційний план.....	24
2.5 Дійові особи та їх характеристика.....	25
2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору.....	26
2.7.Сценографія.....	26
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми творчого проєкту. Роман «Дванадцять стільців» - відомий твір Іллі Ільфа та Євгена Петрова, написаний майже століття тому і зумовлений прагненням молодих письменників переосмислити нову дійсність того часу, розкрити негативні суспільні явища і моральні якості людини. Роман й досі є популярним та актуальним, тому що автори нещадно критикують формалізм людей до влади, бюрократизм і порушили споконвічні проблеми низовинних якостей людства. Письменники викривають такі негативні риси суспільства як жадібність, хитрість, шахрайство. У цьому творі дотепний гумор, цікавий сюжет, яскраво виражена психологія персонажів.

Актуальність бакалаврської роботи полягає в тому, щоб показати до чого призводить бажання розкішного життя за допомогою хореографічної мови, спираючись на сюжет відомого твору І.Ільфа та Є.Петрова. Таким чином, ми зможемо підняти інтерес глядача до проблематики теми та поширити її.

Мета творчого проєкту – реалізувати практичну постанову "Пригодницька історія" за мотивами роману «Дванадцять стільців» засобами хореографії.

Завдання творчого проєкту:

- ознайомитись з історію створення роману;
- дослідити втілення сюжету твору в різних жанрах і видах мистецтва
- визначити як сюжет твору був реалізований засобами хореографічного мистецтва;
- розробити ідейно-тематичний аналіз хореографічної картини;
- втілити на сцені практичну частину творчого проєкту.

Новизна творчого проєкту. Новизна творчого проєкту полягає в пошуку режисерських та сцено-графічних рішень в реалізації літературного сюжету роману І.Ільфа та Є.Петрова засобами хореографії, зокрема, за допомогою знаходження лексичних розв'язок в стилі джазу та фокстроту.

Практичне значення творчого проєкту. Теоретична частина творчого проєкту може бути використана в навчальному процесі хореографами. Практична частина хореографічної картини «Пригодницька історія» може використовуватись як в аматорському колективі, так і в професійному колективі на великій сцені, зі зменшенням або збільшенням учасників, зміною та продовженням сюжетної лінії, збагаченням танцювальної лексики.

Апробація творчого проєкту. Хореографічна картина «Пригодницька історія» була показана на іспиті з «Мистецтва балетмейстера» (ВП «МФ КНУКіМ», ауд. 2022 р.), на практичному показі творчих проєктів у актовій залі університету (Миколаїв, 2022 р.).

Структура та обсяг пояснювальної записки. Бакалаврська робота містить у собі вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. Теоретичне підґрунтя творчої частини проєкту

1.1. Літературна основа роману І.Ільфа та В.Петрова «Дванадцять стільців» для реалізації творчого проєкту

Бакалаврська робота – хореографічна картина «Пригодницька історія» базується на мотивах та має в основі роман І. Ільфа і Є. Петрова «Дванадцять стільців». Але, звісно, має свої власні ідентифікуючі риси.

І. Ільф і Є. Петров – відомі гумористи кінця 1930-х років. Відомий літературний дует народився задля роботи над романом «Дванадцять стільців» 1928 року. А до того Ілля Ільф і Євген Петрович, вже були досить популярні автори фельєтонів та розповідей. Візуальний критик В.Шкловський назвав їх яскравими представниками так званої «південно-західної школи» літератури – тобто це автори, які були вихідцями з Одеси (крім Ільфа та Петрова, це Ю. Олеша, В. Катаєв, Е. Багрицький, І. Бабель, В.Інбер). У контексті цієї назви школи, дослідник відзначив слово «західне», вбачаючи ніби у ньому вираз літературного інтересу та смаку цієї групи – так як, вони розвивають традиції французької, італійської, німецької літератури.

У дитинстві, проживаючи в Одесі - Ілля Файнзільберг перепробував багато професій: електрика, статистики, бухгалтера, адміністратора. Але за його словами, «після підбиття балансу перемогла літературна, а не бухгалтерська діяльність» [4, с. 12]. У 1920 р. в Одесі, після остаточного затвердження радянської влади, почалося поживлення літературних гуртків та групи.

На той час відкриваються літературні кафе, власники намагалися надати їм характеру літературного та артистичного об'єднання. Було створено колектив поетів – до складу якого входять В.Катаєв, Є.Багрицький та Ю.Олеша. І Ільф бере участь у зборах гуртка спочатку як слухач, а потім як безпосередній учасник, який виступав зі своїм віршем. Крім того, він пробує себе на журналістському ринку, працює у ЮгРОСТА та інших одеських газетах. Незабаром починає писати і фейлетони на відомій «четвертій» смузї газети

«Гудок». Цю сторінку з самого початку було введено листами робочих кореспондентів, які розкритикували «транспортну тиранію»: нехлюйство, безгосподарність, пияцтво, бюрократизм [4, с. 42]. Теми досить швидко стали «літературним», відділом сатиричного та гумористичного гумору, і тут були опубліковані не лише «сигнали» заворушень, а й фейлетони, автором яких є Ю. Зубіна, В.В. Катаєв, М.А. Булгаков, Є.А. Петров, Є.І. Зорич. Тематична спекторальність Іллі Ільфа є досить широка: питання політичні, критика невідповідності роботи державних органів, транспорту, медицини, торгівлі, образу міщанства.

Євген Петрович, подібно до Ільфа, починає працювати в Одесі кореспондентом «ЮгРосту». 1923 року він переїздить до Москви і працює з 1924 р. у журналі «Червоний Перець», з 1926 р. у «Гудку». Також письменник опублікував фейлетони та гумор у журналах «Сміхач», «Вогник», «Сила», «Крокодил». Б.Галанов відзначає вкрай працьовитість юного автора та швидкість «комічної відповіді», зумовлену спеціалізаціями та тенденціями «лематизації» у багатьох виданнях. У порівнянні з ранніми творами Ільфа, розкиданими по сторінках різних журналів 20 століття, вже в цей час видавалися розповіді Петрова: «Радість Мегаса», «Без доповіді», «Випадок з мавпою», «Неймовірна». Проблема, до якої Петров звертався у своїх роботах, збігалася з основними трендами газетної проблематики та журналістики: дія радянських компаній, установ та організацій, моральний стан сучасних людей, становище у мистецтві та культурі.

З юних років вони досить добре працювали в друкованому виданні та гумористичних журналах. Ільф і Петров добре знали, що таке тяжка праця. Роман писався важко, в несприятливих умовах, часто в дорозі до дому.

Поштовхом до спільної творчості, став Валентин Катаєв, брат Євгена Петрова, наприкінці 20-х років набагато відоміший, досвідченіший, ніж його колеги. «Давно час відкрити майстерню радянського роману... Я буду Дюма-батьком, а ви будете моїми неграми. Я вам даватиму теми, ви писатимете романи, а я потім їх виправляти», - сказав він Ілфу та Петрову [6, с. 463]. З

урахуванням професійних навичок письменників, Катаєв пропонував їм сюжет: шукати коштовності в одному із 12 стільців революційного урагану в різних куточках світу.

Сюжет, швидше за все, не оригінальний - його використав Конан Дойл у "Блакитній Карбункулі", де діаманти проковтнув гусак, проданих Деканом Дойлом на Різдво, і цей сюжет використовувалися в «Шостому Наполеоні», де перли зберігалися в одній з шести статуй імператора. Але після революції ця історія стала особливо актуальною у Росії: люди справді приховували цінності у несподіваних куточках. Сюжет дозволив брати епізоди фейлетону, приватно написані для того, щоб створити сатиричний аналіз. В 1928 р. він опублікований в журналі «30 днів», роман відразу став відомим. Ще в 30-ті роки за життя письменників, він був перевиданий десять разів, перекладався всіма європейськими та деякими східноєвропейськими мовами.

В оповіданні «Дванадцять стільців» є дуже вільна дискусія, готовність пародіювати сучасну політичну та ідеологічну шаблонність. Багато виразних формул і реплік. Головним героєм книги є Остап Бендер, комічний герой класичного розуміння. Цинічний шахрай Бендер вирушає до Радянського Союзу у пошуках скарбів, захованих в одному з дванадцяти стільців, що розходяться в різні міста. Цей персонаж літератури, як і раніше, залишається загадковим персонажем – суперечки йдуть у літературній науці, сучасні вчені говорять про те, що трагедія невикористаної, недоступної можливості: «головне відчуття (нехай навіть неусвідомлене), що виникає у читачів ... можна звести до висновку, що справжнім злочином було не використовувати цей могутній творчий дар, загнати на узбіччя життя, перетворити на дрібного шахрая людини, призначеного для незмірно важливішого поприща» [5, с. 178].

Надзвичайно популярний роман міцно поєднав імена творців роману і тим самим значно визначив їхню майбутню творчість. У 1928-1931 рр. вони епізодично друкували окремо фейлети, більшість із яких і стилістично навіть не відрізняються від написаних ним разом. Сучасна дослідниця Ю.М. Толутова, аналізуючи твори І.Ільфа та І.Петрова, звертає увагу на гуманізм

авторів - вони на багато питань дивилися зі сторони простої людини, «їх хвилювало байдуже ставлення до людей, що мало різноманітні прояви» [7, с. 136], – коментар дійсно справедливий.

Веселою протиположністю серйозним епопеям 1930-х років, якими жила радянська проза та поезія того часу, став двочастинний роман-епопея про безглуздий героїзм. Самі Ільф і Петров так охарактеризували справу свого життя, оскільки їх справжньою метою було створення зразка іронічної, інтелектуальної радянської прози, що буквально насолоджувалась мовним та ситуативним гумором, навіяним старим і "несерйозним" пікаресковим "романом таємниць". Спроба вдалася. Єдиний великий твір цього безсмертного авторського дуєту, як свідчать його мільйонні тиражі, є найпопулярнішим гумористичним читанням.

Казки про "великого комбінатора" Остапа Бендера, що супроводжують його авантюрну подорож у пошуках скарбів дозволили авторам у справжньому сенсі панорамно зобразити боротьбу між моральними принципами соціалістичного суспільства та життєвим кредо перевтомленого, наївного та жахливого світу грішних людей.

Так, на початку 30-х письменники стали відомими по всій країні. Продовження великої повісті Остапа Бендера ми вже бачимо в романі "Золоте теля". Сучасні книжкові видання сильно відрізняються від перших журналів, тому вирішили організувати книгу "Дванадцять стільців", звідти вивели "воду" і не потрібні персонажі.

Звичайно, невідомо, може, якби вони жили довше, то, мабуть, стали б літературними ворогами народів. Але до 1948 року, коли почали рахувати 12 стільців у пресі Сталіна шкідливою літературою і брехнею, письменники вже давно померли: Ільф помер від туберкульозу, а Петров загинув на війні. Однак для публікації заборон знадобилося лише два роки і закінчився в період часткової демократизації.

Але тема жадібності і шахрайства актуальна і в сучасному світі. Жадібність — це вкрай примітивний егоїзм, тому що жадібна людина не тільки не в змозі

безкорисливо допомагати іншим, а й використовувати те, що має, для власного задоволення.

У сучасному світі багато людей піддаються спокусі несправедливо розбагатіти. Один із них, наприклад тих, хто:

- обманює, продає неякісного, руйнівного товару для здоров'я і життя людини;
- такі люди заохочують людей підписувати невігідні договори, взагалі не пояснюючи їх;
- використовувати становище людей, які не мають засобів для виживання, примушування їх працювати за низьку заробітну плату;
- обманювати, не сплачуючи чесно податки та живучи за рахунок інших.

Мета цього зробити все більше і більше багатства. Це робиться але за рахунок інших людей і шкодить їм.

Мабуть, навіть не варто наздоганяти окремі тропи жадібності в літературі. За основу бакалаврської роботи був взятий роман "Дванадцять стільців" але приклади жадібності, хитрості майже в кожному творі, наприклад Гомерівські драми про захоплення і пограбування Іліона, про пошуки золотого руна і багато-багато інших класичних тем, в тому числі і народні казки, вони побудовані на міцному фундаменті мрій бідних людей про краще життя, здається, він доступний лише тоді, коли у вас є багато грошей або золота, щоб купити це щасливе життя.

Купіть собі. Бо якщо ми впускаємо інших людей у мрію про щастя, це здається логічним, що кожен отримує лише частку того, що може мати один чи хтось інший. Бути тим, хто має більше, означає бути той, у кого більше шансів вижити, це бути тим, кого поважають, це той, хто незламний і не змушений згинатися і повзати, тобто той, хто має гідність, і той, у кого гідності немає порушується, тому що захищається зовнішньою силою - грошима і золотом.

Бідний молочник Теві з Анатівки в «Скрипалі на даху» мрійливо співає: Ах! Якби я був багатий... Вони показували в дзеркалах жадібність людської жадібності. Серед героїв, просякнутих жадібністю часто зустрічалися юристи

та лікарі, які, хоча й не склали найбагатших верств, було чим зайнятися день, займаючись найбіднішими, вони легко залишали їх з горем і почуттям зла.

Жадібність, концентрація всієї уваги, планування дій для довгострокового задоволення, таке глибоке бажання, отруює нормальне функціонування психіки людини, не залишаючи часу і чутливості до багатства власних можливостей для розвитку людської особистості, або уваги та емпатії до інших. Рабське ставлення до всеохоплюючої мети – завоювання нових територій бажаного континенту бажань збіднює інтереси та особистість, викликаючи інтелектуальне обміління.

З іншого боку, жадібність це придбати більше об'єктів, це бажання викликає емоційну силу зіткнення з різними перешкодами, такими як порушення на валютному ринку, крадіжка, шахрайство, відмова сплата або виплата суми грошей, меншої за очікувану, або навіть відмова сплатити запитуваний хабар.

Швидкі та повторювані емоційні реакції викликають у людини розвиток хронічної стресової реакції, наслідки надмірного апетиту, бажання зняти нервову напругу алкоголем або наркотиками, зайва вага, гіпертонія тощо.

Деяке розчарування відбувається й тоді, коли дізнаємося що молодий, обдарований успішний чоловік, який тижнями був у своїх великих стражданнях і впертості, жагою до розкішного життя. Він повернувся до життя послідовними зусиллями медичної бригади і великими витратами в бідній лікарні після ударів жадібності по тілу, знову одужавши, він повернувся до старого способу життя.

Серцеві напади, інсульт, кров до мозку, алкоголізм, а разом з ним гострий панкреатит, цироз, дорожньо-транспортні пригоди та спроби самогубства доводять, що жадібність сама по собі є смертельною хворобою і отруює свідоме життя людини які в кінцевому підсумку пригнічують, глибокі соматичні розлади прогресують.

Але як перемогти дракона жадібності? Його нелегко перемогти. Це зазнало невдачі протягом багатьох тисяч років. Дракон злої схильності дуже розумний, він може бути дуже витонченим і переконливим, і, перш за все, він

знає всі наші слабкості. Є так багато красивих речей, які можна купити, зрештою, можна буде купити все, що завгодно; дружинау, чоловіка, діти, «любов», добру думку, диплом, славу - ВСЕ!

Якщо тепер знати точніше, що виникає жадібність, ревнощі, пристрасть до психотропних препаратів, від стану нашого порушеного балансу між цілями, які ми ставимо, і можливостями їх досягнення, ми повинні самі працювати, щоб підтримувати цей баланс. Ніхто за нас цього не зробить.

Це допомагає нам усвідомлювати можливість сторонньої допомоги, тому посилаючись на Божу допомогу дехто або на допомогу інституції або добрі люди, яким ми довіряємо іншими, дозволяє нам правильно оцінити свої дії, нашу ситуацію та можливість її вирішення. Жадібність — хвороба душі, хвороба емоцій.

Щоб уникнути драконової отрути жадібності, залежності, достатньо мати радість життя і мати час. Де їх взяти? Радість не треба шукати життя. Вона в нас, покрита пилом дрібних негараздів, примх, шматочків ображень, гордісті. Однак досить підняти очі і побачити блакитне або хмарне небо, що живе навколо нас повною мірою з гідністю і красою рослин і тварин, потрібно просто відчути вітер на своєму обличчі, потрібно лише помітити посмішку іншої людини і довірливий погляд дитини, щоб відчути радість життя.

Час, з іншого боку, є особливим інструментом, те, що ми маємо протягом життя, і яке нас постійно відривають від нас різними способами, і ми часто самі це ми дозволяємо. Ми вбиваємо час пустими, марними бурчаннями і балаканням, від яких нічого не виходить і які не приносять користі, виснажує когнітивні можливості. Час, присвячений тиші, присвяченій собі справжньому, є багатство, яке ніколи не втрачає своєї цінності. Це скарб пізнання себе та іншої людини - це скарб, який піднімає всіх нас з колін, які ми зігнули перед драконом.

Також образи героїв дуже сильно підштовхують нас на певні роздуми. Питання зовнішності персонажа загалом є головним критерієм в написанні роману. Більшість інтерпретацій картини Остапа Бендера акцентують увагу на

пошуку театральних прототипів. Як правило, вибір літературного попередника «великого комбінатора» пов'язаний із цитуванням певних традицій і на думку авторів, укорінений образ та характер. Найбільш традиційним є трактування образу Остапа Бендера в контексті уявлень про оманливого типу персонажу.

Саме так розглядаються різноманітні особливості мови та її поведінки: вони передусім підкреслюють «масковий» характер, ненадійність, претензії на певне місце в житті. При цьому зовнішність героїв роману згадується лише мимохідь, часто зустрічаються однобічні сатиричні трактування зовнішності героїв.

Зовнішній вигляд Вороб'янінова в «Дванадцяти стільців» помітно відповідає навколишньому середовищу. Це одяг, який вийшов з моди – «довоєнні чоловічі штани, окуляри, жилети. Герой якось виходить із часу, він залишиться до кінця його роману в «місячному жилеті, обсипаному дрібною сріблястою зіркою» - жорстка, постійна оболонка, яка втратила своє життя, його незмінна маска, яка втрачає життєвий зв'язок з мінливим світом і таким, що змінюється [21].

Цінність героя проявляється у перетворенні зовнішнього вигляду у протилежній оболонці: для нього цінна межа між героєм і світом, але й за наявності його «неспокій» на відміну від Бендера не близько до нього. Будинок Іполита Матвійовича не лише позбавили статусу будинку, перетворюються на державну інституцію, але втрачають природні внутрішні зв'язки зі світом.

Протиставлення волі героїв і жорсткої зовнішньої оболонки-форми проявляється і в їх мовленнєвій поведінці, а саме у своєрідному «відчуженні» мови від того, хто говорить. Так, у сцені мітингу з нагоди відкриття трамвая - герої, намагаючись сказати слова, проти своєї волі починають говорити про міжнародне становище: «слова самі по собі, противолі оратора, виходили якісь міжнародні». Мова тут – не результат внутрішньої активності того, хто говорить, а щось стороннє йому самому, позбавлене творчої та комунікативної

складової. Мова «від чужа» не лише від самих виступаючих, а й від того життєвого контексту, в якому вона вимовляється. Кілька разів повторювана, вона репрезентує собою готову жорстку «форму», яку послідовно і проти власної волі «приміряють» доповідачі.

Подібний тип оцінки за допомогою зовнішності пов'язаний і з Остапом Бендером. При цьому етична оцінка стикається з художньою авторською оцінкою, і це зіткнення відбувається на "території" зовнішнього вигляду. Внутрішня позиція героя, пов'язана з прагненням зайняти в світі строго певне місце, суперечить авторській оцінці.

У розділі «Великий комбінатор», що знайомить нас з Остапом Бендером, герой розмірковує про свої комерційні плани і про труднощі, що заважають їхньому здійсненню. Труднощі в обох випадках пов'язані із зовнішнім виглядом людини.

Особливістю того «ефекту», який Остап Бендер хоче зробити за допомогою костюма та картини, у тому, що невідомий його адресат.

Вочевидь, що ефект, у першому випадку, розрахований не так на «чергову дружину» (вдову Грицацуєву - Остапу вдається підкорити її у звичайному костюмі, додавши до нього, зокрема, «напівшовковий шарф»). Іполит Матвійович також не є тим, хто має відчутти силу ефекту. Він просто не помічає сенсу, який Остап вкладає в одяг. У розділі «Землетрус», де мрія про костюм нарешті здійснюється, Остап носить його, незважаючи на спеку. Ефект від картини, мабуть, також не розрахований на життєве оточення героя, а спрямований кудись за його межі. І в тому, і в іншому випадку звичайна, формена зовнішність людини («похідний зелений костюм» асоціюється з мундиром, формою, а звичайні костюми більшовиків відповідають їхньому соціальному становищу) замінюється якоюсь іншою, більш «ефектною». Герої у вигляді зовнішності хіба що «вилучаються» з простого ціннісно-сислового

оточення і входять у інший смисловий контекст, що з іншим, позамежним життєвому світу героїв кругозіром.

Крім зовнішності Остапа, там згадується і новий костюм Іполита Матвійовича: «Вороб'янінову... були куплені білий пікейний костюм і морський кашкет». Очевидно, що таке вбрання не може бути оцінене ніким, крім самого Остапа. У горизонті Вороб'янінова це просто пристойний костюм.

Сенс, який бачить у цьому одязі Остап, не може бути зрозумілим ніким з оточення героїв, він звернений за його межі. Для нас, таким чином, важливі два моменти: цінність зовнішності для Остапа, публічність його буття та ціннісна «зовнішність» деяких видів зовнішності тому світові, в якому діють герої. Взагалі у Остапа протягом обох романів не раз виявляється пристрасть одягати інших. Костюм «брандмейстера», придбаний Остапом для Паніковського в сенсі ідентичний адміральському кашкеті Вороб'янінова - він також не вписується в оточення, позначає кордон між героєм і світом. Характерно, що обидві покупки здійснюються у магазинах готової сукні. Тобто готове, призначене для певного контексту, вбрання потрапляє на незаплановане місце, чим руйнується його «готовність».

Отже, у романах «Дванадцять стільців» ми спостерігаємо кілька способів оцінки героїв за допомогою їх зовнішнього вигляду. У першому випадку, пов'язаному з такими героями, як Кіса Вороб'янінов, Фунт, пікетні жилети, Лоханкін та ін., а також з Остапом (епізодзі «стотисячною шубою») зовнішність являє собою жорстку межу, що позначає стійке становище героя у світі, але при цьому відокремлює героя від світу, що змінюється, зовнішність як би «приростає» до героя. У другому випадку (Корейко та, в деяких епізодах, Остап Бендер) зовнішність героя мінлива і не пов'язана з твердим становищем героя у світі, але вона є оболонкою, маскою, що дозволяє адаптуватися в ціннісно чужому оточенні. У третьому і найбільш суттєвому, на наш погляд, випадку (Бендер і деякі з його супутників) зовнішність позначає видиму невизначеність героїв життєвим контекстом (причому будь-яким із зображених у тому чи

іншому романі). Якщо у перших двох різновидах зовнішність позначає обмеженість буття героїв, яким вона притаманна, то третьому – світу, у якому герої діють.

1.2. Реалізація сюжету роману в різних видах мистецтва

Коли літературне першоджерело становиться популярним то його обов'язково візьмуть як зразок своїх творінь. Мистецтво перекликається одне з одним. Письменники, художники, балетмейстери завжди шукають натхнення для своїх витворів у інших роботах. Тож дуже часто можна побачити як твір адаптують під себе творці. Завдяки творчості «братів» І.Ільфа та Є.Петрова перед нами виникає цілий ланцюг надзвичайно колоритних та легко відомих персонажів - міщан, які не задоволені своїм життям та бажають більшого, розкішного, легкого життя.

Весь роман сатиричний і саме завдяки сатирі цікаво балетмейстерам ставити свої постановки, а глядачам дивитися. Так як, сатира є способом сарказму для всього, що не відповідає ідеалам естетики, глузування у тому, що не дає їх реалізації.

Об'єктом гумору є ті феномени життя, що не суперечать ідеалу. Незважаючи на критику, вони заслуговують на похвалу, але й зберігають свій привабливий вигляд. Гумор намагається вдосконалюватися, усунути недоліки, допомагати розкривати всі суспільно значущі речі. Відомо, що кожен жарт має частку істини. Багато хто не любить правду, хоч і поважають її. Навпаки, жарт усі люблять, хоча не мають особливої уваги до нього. У літературі гумористичній більше жартів, у літературі сатиричній – істини.

На сьогодні існує дуже багато видів мистецтв в яких задіяна літературна першооснова.

Фільм.

Перший вийшов польсько-чехословацький комедійний фільм в 1933 році, режисерами якого були Міхал Вашинський та Мак Фрік. «Дванадцять стільців»

не здобули такої слави, як довоєнна «Забута мелодія» чи «Чи Люцина дівчина». Так і є, бо фільм оригінальний і веселий тому і зацікавив глядачів. Фільм був знятий на європейський лад. Події починаються коли чеський перукар Фердинанд отримує звістку про спадок, який залишила його польська тітка. Сподіваючись на великий статок, він відправляється до Варшави, а там виявляється, що вся спадщина складається лише з 12 стільців. Разом із антикваром Клепкою вони ганяються за стільцями. Головною силою комедії Вашинського та Фріка є участь польсько-чеської акторської еліти: Власти Буріан, Адольфа Димши та Зули Погожельської – популярної у 1930-х роках варшавської оперної діви.

Хоча до II світової війни копродукції були рідкістю, «Дванадцять стільців» не відрізняється від рівня «національних» комедій. Безумовно, велика заслуга в цьому двох чудових і досвідчених режисерів, які вміли розважати глядача, як мало хто.

Пізніше була повторно використана для інших офіційних і неофіційних екранізацій книги, зокрема «13 Stühle (1938)», «L. 'eredità in Corsa (1939)», «Treze Cadeiras (1957)», «12+1 (1969)», «Mein Opa und die 13 Stühle (1997)» та багато інших. Більшість із цих фільмів також використовували 13 стільців замість 12, а також нову кінцівку з «13 Stühle (1938)», іншої екранізації роману.

Комедія Леоніда Гайдая «Дванадцять стільців» одні вважають класикою, а інші — повний провал. Ці дискусії не закінчилися, поки фільм не показали по телебаченню. Але один факт незаперечний: «Дванадцять стільців» — улюблена комедія.

Винести на великий екран романи Іллі та Петра було улюбленою мрією Леоніда Гайдая. Спочатку повідомлялося, що Гайдай почав адаптацію іншого письменника, «Золоте теля» Міхаеля Швейцера. І хоча може здатися можливим почати фільм, Гайдай, здається, близький до Джорджі Деніелс. Леонід Іванович був мертвий — він не глянув на кінець «двадцятки» зі своїм іменем, але раптом сталося щось дивовижне. Георгій Данилович так і зробив, отримавши зброю від

друга режисера, пояснивши, що він обпалений і що знімати такий фільм без 'вогню' – злочин.

Головного герой, якого так довго шукали, Остап Бандар, про якого досі говорять, як про легенду. Більше 200 акторів подали заявку на цю роль в одній ролі! І тут режисер сказав, що одна провінційна театральна група йде виставою «Золоте теля», де Арчіль Гомішвілі чудово грає Бендера. Так молодий актор витяг щасливу картку.

Але якщо Арчіль подарував зовнішність Остапа Бендера, то каже його персонаж, на жаль, іншим голосом. Тому що озвучив роль - Юрій Саранцев. Леоніда Гайдай дуже сильно бентежив акцент грузинського артиста. Інакше висловлюючись, Гомішвілі сам порахував подібний вчинок режисера зрадою. Одним із головних персонажів фільму є власне самі стільці. Отже, коли розпочали роботу зі стрічкою, виявилось, що справжній цікавий матеріал, неможливо знайти! У газету дали оголошення: відгукнулися любителі раритетної речі! В результаті виявилось, що лише одна бабуся зберегла в Москві справжній гамбовський стілець.

В результаті довелося виготовити стільці в Арабських Еміратах – так як, жоден меблевий завод не наважився прийняти подібне замовлення. Чотири стільці залишилися непомітними після зйомки картини. Леонід Гейдай їх викупив, і вони опинилися у кабінеті режисера.

Театр.

Не тільки кінострічки брали за основу комедію. Не багато було поставлено і театральних мюзиклів. Вони не настільки популярні, як кінострічки, але також користуються попитом серед людей. Вони по особливому беруть за основу першоджерело та у своєму стилі доносять до глядача. Це й приваблює людей. Деякі навіть вважають, що це набагато цікавіше ніж кінокартини.

Перша театральна вистава була в театрі Атенеум в Варшаві в 1934 році, але глядачі тоді не прийняли таку інтерпритацію героїв і сюжету. І от остання вистава набула багато позитивного отзиву у глядача.

В 1988 р. була знову поставлена театральна вистава, режисером був Констант Чицішвілі. Цього разу режисер показував театральну виставу в п'ять епізодів. І це дійсно зацікавило глядачів, адже він розкривав героїв по максимуму. Перший епізод «Бриліанти Клавдії Іванівни», другий епізод «Великий комбінатор повертається до дії», третій епізод «Поразка Іполіта Матвійовича», четвертий епізод «Стільці треба забивати, поки вони гарячі» і п'ятий епізод «Трагічний кінець з оптимістичним кінцем»

Пам'ятники.

Пам'ятники фактично оригінально вшановують пам'ять двох радянських письменників - Іллі Ільфа та Євгена Петрова.

Перша асоціація з пам'ятником «Дванадцять стільців» на думку приходить звичайно Одеса. Він розташований на усій відомій вулиці Дерibasівській. Сам стілець розміщений на мармуровій основі. Біля стільця лежить забута валіза Бендера. Зі спинки крісла, можна прочитати найвідоміші фрази з фільму. Дизайн пам'ятника створив М. Рева. Один із мешканців навіть встиг на цьому заробити. Для тих, хто хоче сфотографуватися, вони орендують свої дані за певну плату – валізу, капелюх і шарф, щоб фото туристів виглядало більш реалістично.

Прогулюючись Харковом по вулиці Петровського, можна зустріти героя популярного роману І.Ільфа і Є.Петрова – Кісу. У дворі кафе «Ріо», яке знаходиться за адресою вул. Петровського, можна побачити пам'ятник Іполиту Матвійовичу Вороб'янінову. Робота скульптора Ельданіза Гурбанова, постає перед нами на мармуровому постаменті з витягнутою правою рукою, тримає капелюх, а в лівій руці – стара зламана шкіряна канцелярська сумка. Напис біля пам'ятника красномовно говорить: «Дай йому руку, а то він простягне руки...» Через два роки після відкриття скульптури Кіси Вороб'янінова, відкрили пам'ятник Остапу Бендеру.

1.3. Реалізація сюжету роману засобами хореографії

Опрацювавши літературні джерела та відеоматеріали – можна зробити висновок, що спроб інтерпретації на хореографічній сцені «Дванадцять стільців» дуже мало, адже не кожному до вподоби ставити комедію, тому що всі балетмейстри знають, що людина сприймає трагедію та сумний сюжет краще, ніж комедію.

В 1986 році був поставлений на сцені Білоруського державного академічного музичного театру "Дванадцять стільців" ексцентричний балет на 2 дії. Балетмейстер-постановник лауреат міжнародних конкурсів Дмитро Якубович. У виставі використали музичну тему, яка вперше прозвучала у знаменитому режисерському фільмі "12 стільців" режисера Марка Захарова. Інтрига пошуку скарбів розвивалася на основі найважливіших історичних подій, спектакль показує зіткнення між масовим і особистим свідомості. Виникає новий тип особистості – «Людина-гвинтик» у великій національній системі. Важкий процес формування нової спільноти, що виникла після Жовтневої революції, став каталізатором для розвитку мистецтва.

В 2003 році був поставлений мюзикл у 2 діях за мотивами однойменного роману І. Ільфа та Є. Петрова. Режисером був Тигран Кеосаян, хореограф - Єгор Дружинін. Мюзикл був поставлений на основі хореографії сучасної і такого стилю, як фокстрот. Це було дуже добре поєднання, так як сатиру отрималося розкрити саме у такий спосіб і легше сприймається глядачами.

В 2017 році мюзикл в Сілезькому театрі поставлений драматургом і режисером Миколою Колядою. Головні герої, навколо яких обертається вистава, — це, звісно, Остап Бендер (Бартломій Блащинський) та Іполіт Воробянінов (Матеуш Знаніцький), і вони бездоганно грають. Подовившись мюзикл мушу сказати, що цей дует приємно дивитися на сцені. Однак не можна забувати, що крім них на сцені є ще ціла галерея інших персонажів, деякі з них мають свої епізоди у виставі, як отець Федір (Марек Рахонь), пані Грицацуєва (Гражина Булка) чи механік Полесов, інші вони створюють більше фон подій, але який фон! Часом ми бачимо на сцені понад 20 людей, тож можна помітити, що «Дванадцять стільців» — це не просте видовище.

У виставі чудово виглядають декорації та костюми для режисера Миколи Коляди та Анни Томчинської. Костюми, взяті наживо з 1930-х років, іноді звичайні і звичні, а іноді колоритні, як з тогочасного показу мод чи випускного балу, і вони дійсно відразу асоціюються з тими часами.

Крім того, в мистецтві маємо дійсно гарний сценічний рух, створений Якубом Левандовським. У поведінці героїв, у їхніх жестах видно ритм, завдяки якому сюжет майже місцями розливається і не відчуваєш часу. Комедійні акценти розставлені належним чином, іноді майже можна побачити моменти, після яких глядачі просто вибухають сміхом, і це дійсно працює!

Висновки до першого розділу

Велике значення мають теоретичні основи під час створення практичної частини бакалаврської роботи. Маючи літературний твір, створювати балетну роботу набагато цікавіше.

При обробці літературного джерела краще розуміється ідея та суть тих думок, що хотів донести автор і які відповідно потрібно танцем донести вже до глядача. Завдяки аналізу першоджерела бакалаврської роботи знаходяться багато відповідей на питання та уточнень, щодо певних деталей. Обробка книг та всіх письмових джерел пов'язаних із твором є просто незамінним та незмінним етапом перед початком балетмейстерської роботи, звісно якщо задумка хореографа пов'язана з тим чи іншим літературним сюжетом.

Робота «Пригодницькі історії» створена за мотивами роману "Дванадцять стільців". Обробка даного літературного першоджерела уточнила для мене як балетмейстера багато деталей і знову надихнула на створення хореографічної картини.

При постановці такого номеру, варто враховувати іпраці інших балетмейстерів, які зверталися саме до цього твору. Перегляд та аналіз творчих вирішень даного питання Дмитра Якубовича і Єгора Дружиніна – демонструють помилки, яких варто уникати, щоб балет із сатирою не дуже

поєднуються і навпаки показують та мотивують, що можна досягти у балетмейстерській справі, які виразні засоби мистецтва можна використати.

Зробивши аналіз літературної основи майбутнього хореографічного твору, проаналізувавши помилки та досягнення попередніх балетмейстерів, неодмінно треба приділяти увагу використанню і поєднанню стилю фокстроту та сучасної хореографії на одній сцені. Завданням дипломної роботи є продемонструвати вміння чітко та правильно поєднувати види хореографії, робити їх синтез, тобто створювати стилізовану хореографію. Тож, обробка творів видатних хореографів допомагає чіткіше зрозуміти суть такої хореографії, її основу.

РОЗДІЛ 2. Художні особливості творчого проєкту

2.1. Лібрето

В провінціальному місті вмирає мати дружини Іппаліта Вороб'янінова Клавдія Петухова. Жінка розповідає про своїх коштовності які були заховані в одному з 12 стільців, які залишились в старому місті.

Ворб'янінов бере відпустку і вирушає на пошуки в Старгородь у стару квартиру, де вони жили протягом двох років.

За іронією в цей час приїжджає Остап Бендер, який не має ні житла, ні грошей і напросившись до двірника у квартиру переночувати, там і зустрічається з Кісою.

Кіса розповідає Остапу про скарб і вони разом прямують до Москви на аукціон, де були стільці. Але вони не встигають і їх вже розпродали іншим людям. Було прийнято рішення: одруження на мадам Гріцацуєвої, в якої була часть стільців, але у всіх стільців було пусто.

Герої вирушають до чорноморського курорту, де також була невдача, але й там вони не встигають.

Повернувшись до Москви, Кіса дізнається про скарб і вбиває конкурента Остапа Бендера, щоб не ділити діаманти.

На превеликий жаль скарби були в іншій людині, яка давно їх витратила.

2.2. Форма, жанр, різновид та стилістика. Ідейно-тематичний аналіз

Форма – хореографічна картина.

Жанр – роман, сатира.

Стилістика - використання хореографії джазу та фокстроту.

Час дії – початок ХХ ст.

Місце дії - Старгородь і Москва

Тема - історії двох шахраїв, які нишпорять країною в гонитві за діамантами, зашитими старорежимною дамою в оббивку стільця.

Ідея – заклик молоді, що не треба бігти за багатствами, тому що це виглядає безглуздо і смішно. І в кінцевому результаті щасливого життя нікому не принесе.

Сюжет: Вороб'янінов прямує до Старгорода за коштовностями в 12 стільців тещі, яка померла.

В Старгородь приїжджає Остап Бендер

Кіса Вороб'янінов і Остап вирушають до Москви на аукціон за стільцями, але стільці були продані різним людям.

Одруження Остапа на мада Гріцацуєвої, задля отримання стільців.

Відвідування чорноморського курорту, так як коштовності направили на судні в те місто.

Остапу розповідають про скарб в Москві, повернення їх назад і Кіса вирішує вбити Остапа, щоб з ним не ділитися.

Виявляється, що коштовності знайшов інший чоловік і витратив .

Надзавдання : щасливе життя не залежить від матеріальних речей

Конфлікт - боротьба двох приятелів за діаманти забувши про всі моральні цінності.

Наскрізна дія - жага до розкішного життя, жага отримати як умого більше коштовностей не дивлячись на дружбу.

2.3. Композиційно-архітектонічна побудова

Експозиція – Вмирає мати дружини Іполіта Вороб'янінова Клавдія Петухова. Ворб'янінов бере відпустку і вирушає на пошуки в Старгородь у стару квартиру, де вони жили протягом двох років.

Зав'язка – Приїжджає Остап Бендер, який не має ні житла, ні грошей і напросившись до двірника у квартиру переночувати, там і зустрічається з Кісою. Кіса розповідає Остапу про скарб.

Розвитку дії – Вирушають до Москви на аукціон. Але вони не встигають і стільці вже розпродали іншим людям. Було прийнято рішення: одруження на мадам Гріцацуєвої в якої була часть стільців, але у всіх стільцях було пусто.

Вирушають до чорноморського курорту, де також була невдача і вони не встигають.

Кульмінація – Повернувшись до Москви, Кіса дізнається про скарб і вбиває конкурента Остапа Бендера, щоб не ділити діаманти.

Розв'язка – На превеликий жаль скарби були в іншої людини, яка давно їх витратила і Кіса залишився ні з чим.

2.4. Сценарно-композиційний план

Епізод	Виконавці	Світло	Декорації	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
1. Подорож Кіси Вороб'янінова до Старгородь	4 виконавця (1 дівчина і 3 хлопця)	Приглушене світло	Задній фон - кімната	Ліжко, стілець і стол.	Django Reinhardt - Sweet georgia brown	0:33
2. Зустріч Кіси і Остапа	3 виконавця (3 хлопців)	Яскраве денне світло	Фон - кімната	Ліжко, метла, свічка	Oh When the Saints - Irakli	1.43
3. Вирушають до Москви, аукціон	8 виконавця (4 дівчат і 4 хлопця)	Приглушене світло	Фон - зала з аукціону	Багато стільців	Django Reinhardt & Stephane Grappelli -	2:18

					Exactly like you	
4.	3	Денне світло	Фон вулиця	- -	Art Kassel - Once Too Often	0:52
Вбивство Кісою Остапа Бендера	виконавця (3 хлопця)					
5.	3	Темне світло	Фон кімната	- Стілець і стіл зі свічками	Ambrose & His Orchestra – Is I In Love I Is	0:35
Розчарування Кіси	виконавця (2 хлопця і одна дівчина)					

2.5. Дійові особи та їх характеристика

Головні герої:

Бендер Остап – шахрай, авантюрист, молода приваблива людина, неймовірно зухвалий, кмітливий, дотепний.

Вороб'янінов Іполит Матвійович (прізвисько «Киса») – працівник РАГСу, інтелігентний, розважливий, боягузливий чоловік п'ятдесяти років, колишній дворянин.

Другорядні герої:

Клавдія Іванівна Петухова – теща Вороб'янінова, господиня коштовностей.

Тихон – двірник, який привів Остапа до себе в кімнату

Мадам Грицацуєва - дружина Остапа Бендера, середніх років жінка, наївна, велелюбна, довірлива.

Коробейников Варфоломій - завідувач старгородського архіву, хитрий і жадібний старий.

7 людей - масовка на аукціоні.

2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору

Музична основа хореографічного твору складається з п'яти частин:

I частина

Темп: *Vivo* (живо) . Лад мажорний. Розмір 3/4. Форма період.

II частина

Темп: *Alegro* (жваво) . Лад мажорний. Розмір 4/4. Форма період.

III частина

Темп: *Presto* (швидко) . Лад мажорний. Розмір 4/4. Форма період.

IV частина

Темп: *Vivo* (живо) Лад мажорний. Розмір 4/4. Форма період.

V частина

Темп: *Alegro* (жваво) . Лад мажорний. Розмір 4/4. Форма період.

2.7. Сценографія

Умови виконання:

- Сцена середнього розміру;
- Наявність екрану на задньому плані;
- Світлове оформлення;

Реквізит:

- Стіл, стілець, ліжка зроблене із стільців, скатертина, свічки.

Світлове оформлення:

- Яскраве біле світло;
- Світлове затемнення;

Костюми:

Костюм Остапа Бендера - додаток 1

Костюм двірника Тихона - додаток 2

Костюм Кіси Вороб'янінова - додаток 3

Костюм Мадам Грицацуєвої - додаток 4

ВИСНОВКИ

Бакалаврська робота хореографічна картина «Пригодницька історія» є постановкою на твір творчого здобутку радянського часу. В її основі лежить літературне джерело – роман І.Ільфа і Є.Петрова «Дванадцять стільців».

Теоретичні засади роботи мали важливе значення для створення практичної частини бакалаврської роботи. При обробці літературного джерела краще визначена ідея та суть тих думок, що хотів донести автор. Аналіз першоджерела допоміг автору бакалаврської роботи знайти багато відповідей на питання та уточнень, щодо певних деталей. Літературний текст наштовхнув на певні думки, пов'язані з тим як інтерпретувати його на сцені засобами хореографії. Обробка книг та всіх письмових джерел пов'язаних із твором є просто незамінним та незмінним етапом перед початком балетмейстерської роботи, звісно якщо задумка хореографа пов'язана з тим чи іншим літературним сюжетом.

Відтворена практична частина «Пригодницька історія» збільшує інтерес суспільства до проблематики та питань, які були представлені спочатку у літературному творі. Тобто, здійснюється процес переосмислення таких людських якостей як: жадібність, хитрість, шахрайство.

З самого початку були поставлені завдання, які були виконані. Найголовнішим стало ознайомлення з романом та історією його створення, адже щоб поставити танцювальну частину, треба володіти теорією. Дуже багато було проаналізовано танцювальних номерів, м'юзиклів і театральних вистав, задля того, щоб правильно побудувати сюжетну лінію і втілити на сцені практичну частину творчого проєкту.

У творчому проєкті "Пригодницька історія" зроблено акцент на висміювання людських рис, таких як жадібність і шахрайство – завдяки сатирі в хореографії – безглузді рухи, перебільшення, дивні емоції. Так як, сатира є засобом сарказму для всього, що не відповідає ідеалам естетики, глузування у тому, що не дає їх реалізації. Завдяки ретельному аналізу літературних джерел, а також додаткових матеріалів, танців та мюзиклів хореографічна картина

створена на поєднанні стилів джаз і фокстрот. Відповідно, танець сприймається легко та з гумором.

У ході дослідження дійшли висновку, що проблема жадібності та шахрайства є однією з найбільш важливих і актуальних на сучасному етапі суспільного життя. Дослідивши твір та загалом явище жадібності, можна сказати, що це бажання завжди буде супроводжувати людей з покон віку, до того часу поки людство не усвідомить, що матеріальні речі не дадуть щасливого життя.

Ми можемо володіти дуже малою кількістю грошей і при цьому залишатися жадібною людиною. Не тільки заможні люди піддаються загрозі жадібності. Жадібність стосується кожного, хто може пожертвувати своїм здоров'ям, совістю, цнотливістю і свободою заради матеріальних благ. Піддавшись жадібності, людина стає жорстокою до себе.

Завдяки отриманим результатам в ході досліджень, була створена хореографічна картина «Пригодницька історія» задля того, щоб наштовхнути людей, як не треба робити, показати до чого призводить надмірне бажання мати багато грошей.

Дана бакалаврська робота може бути розширена. Тобто, можна додати до сюжету інших героїв та сюжетних ліній. Але, оскільки завдання є обмеженим в хронометражі, цей варіант постановки має такий вигляд.

Творчий проект є важливим етапом становлення студента як балетмейстера із чітко вираженим стилем та баченням майбутньої композиції. Він демонструє знання набуті протягом чотирьох років навчання та підсумовує їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Peter Bailey A Revelations: the autobiography of Alvin Ailey. Carol Pub. Group, 1995. 183 p .
2. Ilf I., Petrov E. The 12 Chairs, Translated by Eric Konkol. 1929.
3. Dunning Jennifer Alvin Ailey: a life in dance, Da Capo Press, 1998. 468 pp.
4. Битем Д. Бюрократия *Социологический журнал*. 1997. № 4. С. 64-72.
5. Вуліс А. І. Ільф, Є. Петров: нарис творчості. Москва, 1960. 373 с.
6. Галанов Б. Ілля Ільф та Євген Петров. Життя. Творчість. Москва : Радянський письменник, 1961. 310 с.
7. Доссе Л. Борг і здоров'я. Розвідки, 2007. с. 83-90.
8. Ільф І. А., Петров Є. П. Дванадцять стільців. Перший повний варіант роману з коментарями М. Одеського та Д. Фельдмана. Москва : Вагріус, 1999.
9. Одеський М. П., Фельдман Д. М. Мири І. А. Ільфа та Є. П. Петрова вербалізованої повсякденності. Москва : РДГУ, 2015. 293 с.
10. Петров Є. П. Мій друг Ільф / упоряд. А. І. Ільф. Москва : Текст, 2001
11. Радянські письменники. Автобіографії: У 2 т. Москва : Радянський письменник, 1959. 578 с.
12. Сарнов Б. Що ж заховано у «Дванадцяти стільцях»? *Жовтень*. 1992. № 6. С. 175-179.
13. Толутанова Ю.М. Радянська сатирична публіцистика М. Зощенко, І. Ільфа та Є. Петрова двадцятих – першої половини тридцятих років: автореферат дис. ... канд. філол. наук. 10.01.10. М., 2005. 136 с.
14. Чижив Ю. К. Романи Ільфа і Петрова. Супутник читача. СПб, 2009.
15. Щеглов Ю. К. Романи Ільфа та Петрова. Супутник читача. СПб
16. Яновська Л. М. Чому ви пишете кумедно? Про І. Ільфа та Є. Петрова, їх життя та їх гумор. Москва : Наука, 1969.

- 17.Ильф И. Краткое содержание «12 стульев» URL : <https://obrazovaka.ru/books/ilf/12-stulev> (дата обращения : 24.11.2021).
- 18.70-летие 12 стульев URL : <https://www.kommersant.ru/doc/202213> (дата звернення : 2.12.2022).
- 19.Об авторах романа URL : <https://sites.google.com/site/stuldv/ob-avtorah> (дата звернення : 5.12.2022).
20. Рецензія до твору URL : <https://www.labirint.ru/reviews/goods/505295/> (дата звернення : 25.12.2022).
- 21.Внешность героев в романах И. Ильфа и Е. Петрова «Двенадцать стульев» и «Золотой теленок» URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/vneshnost-geroev-v-romanah-i-ilfa-i-e-petrova-dvenadtsat-stuliev-i-zolotoy-telenok> (дата звернення : 06.01.2022).
- 22.История возникновения танца Фокстрот URL : <https://dancedb.ru/foxtrot/article/istorija-vozniknovenija-tanca-fokstrot/> (дата обращения : 12.02.2022).
- 23.История джаз -танца URL : https://studbooks.net/617284/kulturologiya/istoriya_dzhaz_tantsa (дата обращения : 9.03.2022).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Костюм Остапа Бендера

Додаток 2. Костюм дівника Тихон

Додаток 3. Костюм Кіси Вороб'янінова

Додаток 4. Образ Мадам Грицацуєвої

